

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри фінансів та
банківської справи

Протокол № 1 від “28” серпня 2018 р.

Зав. кафедри

_____ Н.О. Слободянюк

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИМІРЮВАННЯ»

(заочна форма навчання)

Ступінь: бакалавр

Кількість кредитів ECTS 3

Розробник: Юнацький М.О.,
доцент кафедри фінансів та
банківської справи, к.е.н.

2018 – 2019 навчальний рік

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	вибіркова дисципліна
Семестр (осінній / весняний)	весняний
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Кількість модулів	2
Лекції, годин	8
Практичні / семінарські, годин	4
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	78
Вид контролю	залік

2. Програма дисципліни

Ціль – надання базових знань щодо теоретичних і методологічних засад управління банківськими ризиками, організації та функціонування системи ризик-менеджменту у банках України, системи оцінки якості управління ризиками з боку наглядових органів..

Завдання: - підготувати студентів із теоретичних питань інституційно-правових засад функціонування фінансових посередників, у першу чергу таких груп фінансових посередників, як фінансово-кредитні організації.

Предмет: економічні відносини, що виникають між суб'єктами фінансового ринку в процесі створення та надання банківськими установами фінансових послуг, а також у процесі отримання таких послуг юридичними та фізичними особами.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Сутність банківських ризиків та їх види

Тема 2. Регулювання та нагляд з боку НБУ за рівнем банківських ризиків через встановлення економічних нормативів і лімітів

Тема 3. Процес управління ризиками у банках

Тема 4. Підходи та методи управління окремими видами ризиків у банках

Тема 5. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту у банках України

Тема 6. Нагляд з боку НБУ за якістю управління ризиками у банках

Тема 7. Оцінка ринкового становища банків на основі рейтингових оцінок

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)			
	усього	у тому числі		
		лекц.	пр./сем.	лаб.

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Характеристика фінансового посередництва та його суб'єктів					
Тема 1. Сутність банківських ризиків та їх види	12	1	1		10
Тема 2. Регулювання та нагляд з боку НБУ за рівнем банківських ризиків через встановлення економічних нормативів і лімітів.	12	1	1		10
Тема 3. Процес управління ризиками у банках	11	1			10
Тема 4. Підходи та методи управління окремими видами ризиків у банках	19	1			18
Разом за змістовим модулем 1	54	4	2		48
Змістовий модуль 2. : Система ризик-менеджменту у банках та її оцінка з боку НБУ.					
Тема 5 Організація та функціонування системи ризик-менеджменту у банках України	13	2	1		10
Тема 6. Нагляд з боку НБУ за якістю управління ризиками у банках	12	1	1		10
Тема 7. Оцінка ринкового становища банків на основі рейтингових оцінок	11	1			10
Разом за змістовим модулем 1	36	4	2		30
Усього годин	90	8	4		78

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Сутність банківських ризиків та їх види	1
2	Регулювання та нагляд з боку НБУ за рівнем банківських ризиків через встановлення економічних нормативів і лімітів.	1
3	Процес управління ризиками у банках	
4	Підходи та методи управління окремими видами ризиків у банках	
5	Організація та функціонування системи ризик-менеджменту у банках України	1
6	Нагляд з боку НБУ за якістю управління ризиками у банках	1
7	Оцінка ринкового становища банків на основі рейтингових оцінок	
Всього		4

5. Індивідуальні завдання

Контрольна робота студента з дисципліни містить два основних розділи:

- розкриття теоретичного питання;
- вирішення типових задач та обґрунтування розрахунків висновками відповідно до методичних рекомендацій з курсу.

Індивідуальне завдання виконується за варіантами, що погоджується лектором з групою.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Назва модулю	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Характеристика фінансового посередництва та його суб'єктів	48	Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Сутність банківських ризиків та чинники їх виникнення. Класифікація банківських ризиків. 2. Економічні нормативи діяльності банків і ліміти відкритої валютної позиції як інструменти регулювання банківських ризиків. Механізм розрахунку економічних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції 3. Мета та моделі поведінки банку в процесі управління ризиками 4. Основні етапи процесу управління ризиками у банках. Підходи та методи оцінювання банківських ризиків Джерело [1, 3,5,9]. 2. Самотестування.	Тестування
Змістовий модуль 2. Система ризик-менеджменту у банках та її оцінка з боку НБУ	30	Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для вивчення питань: Основні принципи побудови комплексної системи ризик-менеджменту в банках. Організаційне та функціональне забезпечення системи ризик-менеджменту в банках. Компоненти системи ризик-менеджменту щодо окремих видів ризиків у банках. Нагляд з боку НБУ за дотриманням банками економічних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції. Нагляд з боку НБУ за дотриманням економічних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції консолідованими групами Оцінка ринкового становища банків на основі рейтингових оцінок. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту у банках України. Нагляд з боку НБУ за якістю управління ризиками у банках Джерела: [1,4-6, 11] 2. Самотестування	Тестування, виконання індивідуального завдання

		3. Підготовка індивідуального завдання	

7. Результати навчання

1	Знання сутності основних категорій економічних ризиків
2	Здатність орієнтуватись в ризикових ситуаціях, пов'язаних з різними видами підприємницької і господарської діяльності комерційного банку
3	Здатність розпізнавати ризик, давати йому якісну та кількісну оцінку
4	Розуміння сутності та механізму здійснення банківських операцій, пов'язаних з кредитуванням, розрахунками, фінансуванням інвестицій та наданням різноманітних послуг
5	Здатність робити прогноз щодо оптимального господарювання
6	Уміння обирати доцільні напрямки виходу з ризикових ситуацій
7	Здатність вишукувати резерви зміцнення фінансової стійкості банку
8	Здатність обґрунтовувати та відстоювати власні позиції при розробці та здійсненні фінансових заходів
9	Здатність самостійно обирати методи та прийоми вивчення та аналізу фінансової інформації
10	Здатність складати звітність про результати фінансової діяльності установи за встановленою формою

8. Розподіл балів, які отримують студенти впродовж семестру

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання		100
45	45	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

9. Методичне забезпечення

Електронний конспект лекцій, методичні вказівки з вивчення дисципліни, комплекти індивідуальних завдань, навчальна та наукова література, нормативні документи.

10. Рекомендована література

Основна

1. Банківські ризики та методи їх вимірювання [Текст] : конспект лекцій / М.О. Юнацький; ДонНУЕТ. - Кривий Ріг, 2017. - 194 с.
2. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
3. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) [Електронний ресурс] : Закон України від 15.03.2001 № 2299-I. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2299-14>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Про кредитні спілки [Електронний ресурс] : Закон України від 20.12.2001 № 2908-III. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2908-14>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
5. Про недержавне пенсійне забезпечення [Електронний ресурс] : Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1057-15>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
6. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
7. Юнацький М.О. Бухгалтерський контроль: проблеми організації та звітність / М.О. Юнацький // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. – 2016. – Вип.10. – С. 124-136
8. Юнацький М.О. Концептуальна основа формування облікової політики підприємства для цілей бухгалтерського обліку / М.О. Юнацький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 6/2016. – С. 159-163
9. Юнацький М.О. Використання дискримінантного аналізу для оцінки ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ПАТ «ЦГЗК») / М.О. Юнацький // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : [Електронний ресурс]. – 2018. – Вип. 3 (14). – Режим доступу: <http://www.easterneurope-bm.in.ua/index.php/13-2018-ukr>
10. Юнацький М.О. Аналіз фінансового стану підприємства роздрібною торгівлі») / М.О. Юнацький // Інфраструктура ринку : [Електронний ресурс]. – 2018. – Вип. 18. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/16-2018>
11. Юнацький М.О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства / М.О. Юнацький // Ефективна економіка : [Електронний ресурс]. – 2018. – Вип. 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232>
12. Юнацький М.О. Огляд фінансових і не фінансових чинників впливу діяльності ТНК на економіку / М.О. Юнацький // Економіка та суспільство :

[Електронний ресурс]. – 2018. – Вип. 15. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal-14>

13. Юнацький М.О. Облікова політика казначейства щодо виконання бюджету / М.О. Юнацький // Глобальні та національні проблеми економіки : [Електронний ресурс]. – 2018. – Вип. 23. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>

Допоміжна

1. Аналіз моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібн. / В. В. Вітлинський, П. І. Верченко. - К. : КНЕУ, 2000. - 292 с
2. , Банківські ризики. Теорія та практика управління : монографія / Л. Примостка, А. Лисенок, Е. Чуб. - К. : КНЕУ, 2008. - 456 с.
3. Ризики в банківській системі країн Європейського Союзу: методи визначення та управління / О. Г. Савченко // Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2004. - 235 с ^ Управління банківськими ризиками: навчальний посібник / під ред. Л. Примосткої. - 2-ге вид., без змін. - К. : КНЕУ, 2009. - 600 с.
4. Управління ризиками та економічною безпекою : навч.-метод. посібн. для сам ост. вивч. дисципліни / [О. Д. Гудзинський, С. М. Су- домир, Т. О. Гуренко та ін.]. - К. : ІПК ДСЗУ, 2010. - 237 с

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України / Державна казначейська служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>
2. Податковий Кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Бюджетний Кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики / Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>